

20. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими: Конвенція ООН від 12 серпня 1949 р. за станом на 1 жовтня 2016 р. / Верховна Рада України. Київ: Офіційний вісник України, 2010. – № 62 (Закони України).

21. Про ратифікацію Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. про захист жертв війни: Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 7 липня 1954 р. за станом на 1 жовтня 2014 р. / Верховна Рада УРСР. Київ: Відомості Верховної Ради УРСР, 1954. – № 5 (Закони України).

22. Про зняття застережень України до Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р.: Закон України від 08 лютого 2006 р. № 3413-IV за станом на 1 жовтня 2014 р. / Верховна Рада України. Київ: Офіційний вісник України, 2006. – № 9 (Закони України).

23. Самопроголошені республіки у Донецькій та Луганській областях кваліфіковано як терористичні організації // Генеральна прокуратура України – URL: http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=138582 (дата звернення: 01.10.2016).

24. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 р. № 2232-XII за станом на 1 жовтня 2016 р. / Верховна Рада України. Київ: Відомості Верховної Ради України, 1992. – № 27 (Закони України).

25. Про внесення зміни до статті 9 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо забезпечення рівності прав військовослужбовців на грошове забезпечення: Закон України від 06 вересня 2016 р. № 1486-VIII за станом на 1 жовтня 2016 р. / Верховна Рада України. Київ: Офіційний вісник України, 2016. – № 78 (Закони України).

УДК 342.9

СЕРБИН Р.А.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В НОРМАТИВНО-ПРАВОВУ СИСТЕМУ, ЯКОЮ УРЕГУЛЬОВАНО ІНСТИТУТУ БЛАГОДІЙНИЦТВА В УКРАЇНІ

У статті охарактеризовано особливості впровадження міжнародного досвіду з метою удосконалення благодійництва та благодійної діяльності в Україні. Доведена необхідність вивчення державних політик названих держав та практик їх реалізації для удосконалення національного законодавства щодо благодійництва і відповідних правовідносин.

Ключові слова: впровадження, міжнародний досвід, удосконалення, благодійництво, благодійна діяльність, державна політика, національне законодавство, правовідносини.

В статье охарактеризованы особенности внедрения международного опыта с целью усовершенствования благотворительности и благотворительной деятельности в Украине. Доказана необходимость изучения государственных политик названных государств и практик их реализации для совершенствования национального законодательства о благотворительности и соответствующих правоотношений.

Ключевые слова: внедрение, международный опыт, усовершенствование, благотворительность, благотворительная деятельность, государственная политика, национальное законодательство, правоотношения.

This article describes the features of the introduction of international experience to improve charity and philanthropy in Ukraine. The necessity of studying public policies these countries and their implementation practices for improving national legislation on philanthropy and relevant legal.

Key words: implementation of international experience, improvement, charity, philanthropy, public policy, domestic law, relationship.

© СЕРБИН Р.А. – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, полковник поліції, проректор (Національна академія внутрішніх справ)

Постановка завдання. Метою статті є проведення ґрунтовного дослідження особливостей впровадження міжнародного досвіду щодо удосконалення благодійництва в Україні.

Цю проблематику досліджували такі науковці, як В.Б. Авер'янов, С.С. Алексєєв, Д.А. Александров, Р.Г. Апресян, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, І.Л. Бородін, Є.В. Донін, О.М. Донік, Р.А. Каложний, С.В. Ківалов, Л.В. Коваль, Т.О. Коломосць, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, В.І. Курило, Д.М. Лук'янець, С.В. Матяж, Р.С. Мельник, С.А. Ошеров, С.В. Тихомиров, Л.А. Сенека, О.О. Стрельнікова, О.Г. Стрельченко, В.К. Шкарупа тощо. Все ж таки ця тема настільки актуальна, що спонукає до подальшого її дослідження.

Результати дослідження. Майже 22 століття пройшло з того часу, як один із найвизначніших поетів античної літератури Публій Вергілій Марон сказав, що досвід є найкращим наставником. Основним його призначенням є рух від нижчого рівня розвитку до вищого.

У словниковій літературі досвід визначається як сукупність знань, умінь, які здобуваються в житті, на практиці [1], а ще як зміст (теоретичний чи чуттєвий), що суб'єкт знаходить у собі та поділяє на три рівні – фізичний, психічний і містичний [2, с. 54].

Також досвід розуміється як одна з основних підструктур особистості, що формується під впливом індивідуальних здібностей і соціальних факторів у процесі взаємодії з об'єктами довкілля; як сукупність знань, умінь та навичок, набутих на підставі спостережень, переживань, емоційних оцінок у процесі безпосередньої взаємодії особи із зовнішнім середовищем [3].

Із позиції філософії джерелом досвіду вважається матеріальний світ, а досвід розглядається як досвід свідомості, у зміст якого входив лише знаннєвий компонент [4, с. 214].

Зміст досвіду становлять три аспекти: 1) чуттєвий (випадковий, він минув, і не виключено, що в майбутньому з'явиться можливість набути новий досвід, який не буде збігатися зі старим); 2) теоретичний (має загальний і необхідний характер і містить відомості про внутрішні закономірності спостережуваних явищ. На цьому рівні одержуються знання за допомогою не тільки досвіду, але й абстрактного мислення. Перевага теоретичного знання в тому, що воно дає знання сутності, загального, закону і може передбачити майбутнє); 3) практичний (виникає як результат цілеспрямованого, перетворювального впливу на зовнішню діяльність, іншими словами – це знання і вміння людини, що накопичуються у процесі практичної діяльності).

У цьому контексті варто зазначити, що головна роль у набутті досвіду належить саме практичній діяльності, у результаті якої, за словами Г. Гегеля, «вправляються й ростуть сили: досвід життя і його завдання збільшують знання» [5, с. 100]. При цьому, оскільки досягнутий результат діяльності не повністю збігається з поставленою метою, у процесі порівняння бажаного з досягнутим відбувається перетворення поглядів на предмет, з'являється нове знання про предмет, цей предмет і становить досвід.

Принагідно Г. Гегель зауважував, що досвідом варто вважати не безпосереднє споглядання, а споглядання, підняте на рівень інтелектуального, мислиме й пояснене, виведене з його одиничності й висловлене як необхідність.

Переносючи розуміння досвіду особистості в тематику, що нами досліджується, вважаємо, що досвідом у сфері благодійництва є сукупність знань, умінь та навичок, набутих суб'єктом під час участі у правовідносинах у сфері благодійництва та під впливом факторів зовнішнього середовища.

Важко переоцінити значення досвіду, особливо коли йдеться про досвід міжнародний, зважаючи на тривале становлення державності деяких країн світу та високий рівень їх розвитку й соціальної захищеності населення таких держав.

Враховуючи вищезазначене, пропонуємо далі розглянути досвід розвинутих країн світу у сфері благодійництва для виокремлення тих моментів, які можуть бути перейняті в національну політику й практику для забезпечення підвищення ефективності та результативності відповідних правовідносин. Перед цим зауважимо, що у світовій практиці найбільшій законодавчій регламентації піддано діяльність благодійних організацій, які є стрижневими суб'єктами благодійництва.

Найбільш характерними підставами утворення благодійних організацій є нотаріально посвідчене рішення засновників або заповіт засновника/засновників (характерно для всіх країн Європейського Союзу); акт Парламенту (Польща, Угорщина, Франція); здійснення їх реєстрації судами (Бельгія, Болгарія, Польща, Румунія, Угорщина та Чехія); здійснення їх реєстрації органами податкової служби (Ірландія).

Водночас у Данії, Естонії, Латвії, Литві, Нідерландах і Словаччині практикується реєстрація благодійних організацій уповноваженим органом виконавчої влади на підставі визначеного переліку документів, як це здійснюється в Україні.

За загальним правилом, законодавець не встановлює розміру мінімального капіталу для створення благодійної організації. Проте в деяких державах (Данія, Іспанія, Румунія, Словаччина, Фінляндія та Чехія) на законодавчому рівні встановлено обмеження щодо створення благодійних організацій залежно від наявності мінімального капіталу. При цьому його розмір не перевищує 40 тис. євро.

Практикується також утворення спеціальних органів для реєстрації благодійних організацій (у Великій Британії діє Комісія з питань благодійності), а ще здійснення благодійної діяльності відповідною організацією на підставі державного дозволу (1/3 країн Європейського Союзу), у тому числі без окремої реєстрації (Словенія).

Важливим питанням, яке стосується діяльності благодійних організацій, є функціонування їх органів управління. Підходи до його врегулювання різні. Єдине, що об'єднує держави Європейського Союзу в цьому моменті, так це законодавча вимога стосовно наявності виконавчого органу.

У цьому питанні практикується обов'язкове створення одного виконавчого органу. Загалом, у 16 з 27 країн Європейського Союзу не існує вимог щодо створення у благодійних фондах та інших організаціях інших органів управління, окрім виконавчого органу (правління чи ради директорів), тобто обов'язковим є утворення лише одного органу управління [6]; двох органів управління; трьох органів управління (лише Естонія, Литва, Словаччина).

Утворення другого та третього органу управління пов'язане з вимогою щодо наявності органу, уповноваженого на здійснення контрольної функції за фінансовими питаннями діяльності благодійної організації (Бельгія, Данія, Латвія, Литва, Португалія, Румунія, Словаччина, Угорщина, Чехія).

Установлено також вимоги щодо кількісного складу органів управління, чисельність членів яких, за загальним правилом, має становити не менше трьох дієздатних фізичних та/або юридичних осіб (Австрія, Бельгія, Данія, Ірландія, Іспанія, Латвія, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Фінляндія, Чехія).

Законодавчо встановлені види діяльності благодійних організацій варіюються від 4 до понад 20 і різняться в кожній державі. Деякі з країн, як і Україна, визначили в національному законодавстві вичерпний перелік видів благодійної діяльності. Такий підхід застосовано в Бельгії, Великобританії, Литві й Словаччині. Ми ж вважаємо такий підхід невиправданим, оскільки він унеможливує варіювання благодійників та адаптування їхньої діяльності до нових викликів часу, а подеколи й зумовлює невідповідність чи підроблення документів з урахуванням мети відповідної діяльності, особливо коли дозволені напрями діяльності є вузькогалузевими.

Спільним з Україною в Європейському Союзі є обмеження щодо підтримки політичних партій та виборчих кампаній у рамках здійснення благодійної діяльності.

Загальноприйнятою, за винятком Німеччини, Польщі та Швеції, нормою є заборона одержання прибутку в якості основної мети діяльності. Водночас підходи щодо можливості ведення благодійними організаціями підприємницької діяльності різняться.

Особливими вимогами до підприємницької діяльності цих інституцій є відповідність такої діяльності меті створення та діяльності благодійної організації, а в протилежному разі вона дозволяється в обмеженому розмірі (для прикладу, у відсотковому відношенні до загального доходу тощо); оподаткування цієї діяльності на загальних засадах (Німеччина, Польща); використання отриманого від такої діяльності доходу виключно на здійснення статутної мети (Бельгія, Болгарія, Естонія, Кіпр, Латвія, Литва і Португалія); здійснення окремих дозволених державою видів підприємницької діяльності (наприклад, платні заходи публічного характеру, фандрейзинг тощо).

Діяльність благодійних організацій стимулюється, зокрема, шляхом надання пільг із повного чи часткового звільнення від податку на доходи благодійної організації; надання пільг із повного чи часткового звільнення від податку на доходи бенефіціарів із числа громадських організацій; надання пільг з оподаткування благодійників, які допомагають деяким організаціям; надання пільг з оподаткування доходу, отриманого в результаті здійснення економічної діяльності за дотримання встановлених законодавством умов; надання дозволу займатися будь-якими видами діяльності на користь своїх членів і на користь суспільства; надання права висловлюватися відкрито з будь-яких питань суспільної важливості, включаючи обговорення і критику наявної або пропонованої державної політики та дій; скасування спеціальних процедур реєстрації для благодійних організацій, джерелом доходів яких є іноземні кошти; інші стимулювальні заходи.

Водночас пільги з оподаткування властиві не всім державам Європейського Союзу. Так, у законодавстві Швеції відсутні норми, які би встановлювали для благодійників та їх донорів податкові пільги.

Слід сказати декілька слів про напрями використання активів благодійних організацій. Зокрема, законодавством держав Європейського Союзу встановлено низку умов використання таких коштів. Для прикладу, є обмеження щодо розмірів винагороди для членів органу управління благодійної організації (Австрія, Великобританія, Данія, Чехія) та чисельності її отримувачів. Нормативно-правовими актами Естонії, Ірландії, Латвії, Франції та Швеції встановлено заборону щодо надання винагород та кредитів учасникам благодійних організацій та їх родичам.

Цікавою є практика Литви та Румунії щодо перерахування підприємцями 2% державних податків на благодійність. При цьому вони самостійно визначають спрямування цих коштів.

Законодавством Європейського Союзу передбачено звітування благодійних організацій шляхом подання балансів та фінансової звітності до уповноважених державних органів. Відмінністю є лише порядок надання доступу до такої звітності та проведення чи не проведення щодо неї незалежного аудиту.

Варіантами в питанні забезпечення публічного доступу до фінансових звітів є 1) або добровільність (Австрія, Бельгія, Данія, Італія, Кіпр, Латвія, Мальта, Німеччина, Португалія, Румунія, Словенія та Швеція); 2) або на вимогу тієї чи іншої особи (Естонії, Фінляндії); 3) або обов'язковість (Болгарія, Великобританія, Іспанія, Литва, Польща, Угорщина та Чехія), у тому числі шляхом розміщення такої звітності в Єдиному реєстрі компаній, проте лише за окрему плату запитувача інформації (Ірландія), а також у спеціальних друкованих виданнях (Греція, Люксембург, Нідерланди та Словаччина).

Водночас у Франції діє законодавча вимога забезпечувати загальний доступ до фінансових звітів тільки тих благодійних організацій, які одержують бюджетні кошти або пожертви на суму, що перевищує певний щорічний розмір.

Стосовно проведення аудиту слід зазначити, що йому підлягають у деяких державах (Австрія, Бельгія, Болгарія, Великобританія, Данія, Ірландія, Іспанія і Польща) благодійні організації з доходом понад встановлений розмір або з певною чисельністю учасників – щорічно, на вимогу уповноваженого органу (Словенія) – у міру висловлення такої вимоги. Безумовним є проведення аудиту фінансової звітності в Литві, Словаччині, Франції, Чехії та Швеції.

Традиційним підходом для держав Європейського Союзу, а також для України, є відсутність законодавчих норм, які б передбачали відповідальність членів органів управління благодійної організації за зобов'язаннями такої організації.

Припиняється благодійна організація або за рішенням її засновників, або за рішенням суду через недостатність чи відсутність активів для здійснення діяльності й досягнення визначених статутом цілей, незаконність цілей, неплатоспроможність, закінчення строку діяльності, якщо він обмежується статутним документом, неподання фінансової звітності, незаконне використання активів тощо.

Загальна практика щодо ліквідації благодійних організацій передбачає передачу активів такої інституції, що ліквідується, або організації зі спорідненими цілями, або до державного чи місцевого бюджету.

Далі скажемо декілька слів про досвід у сфері благодійництва декількох окремих держав, у тому числі Європейського Союзу.

В основі правовідносин з благодійництва в Польщі лежить Закон «Про діяльність, спрямовану на збільшення суспільного добробуту», прийнятий у 1999 році.

Він передбачає такі види діяльності відповідного спрямування, як підтримка дітей, допомога тим, хто потребує, охорона здоров'я, надання освітніх послуг, реабілітація людей з інвалідністю, діяльність у сфері культури, фізичне виховання, діяльність у сфері прав людини та самоуправління, захист навколишнього середовища, розвиток малих та середніх підприємств, діяльність у сфері зайнятості та боротьби з безробіттям, надання допомоги під час стихійних лих.

Благодійництво у Польщі може здійснюватися без спеціального на те дозволу. Проте фінансове звітування суб'єктів здійснення благодійної діяльності є обов'язковим.

Суб'єкти здійснення діяльності відповідного спрямування, у тому числі й благодійники, користуються пільгами на звільнення від корпоративного податку, податку з доходу фізичних осіб та податку на нерухоме майно, що використовується при здійсненні цієї діяльності, та від місцевих податків і зборів. Також вони мають право купувати землю у держави за чверть вартості й необмежено користуватися землею без орендної плати.

Оподаткування благодійних організацій здійснюється за нульовою ставкою податку на додану вартість щодо товарів та послуг, пов'язаних з цією діяльністю. Звільняються вони й від митних зборів на імпорт товарів, які потрібні на здійснення такої діяльності, за умови, що ці

товари не будуть перепродаватися протягом двох років [Ошибка: источник перекрёстной ссылки не найден, с. 75].

У Польщі є практика, коли користувачем можуть відшкодуватися видатки на навчання волонтера у сфері виконуваних ним послуг, визначених у домовленості. Також волонтерів можуть надавати медичні послуги (якщо вони передбачені у приписах про надання медичної опіки, що фінансується з публічних коштів) у разі нещасного випадку під час виконання послуг (якщо волонтер виконує послуги протягом періоду, що не перевищує 30 днів, користувач зобов'язаний забезпечити страхування від наслідків нещасних випадків). Податковим законодавством такі виплати і відшкодування витрат волонтера звільняються від сплати податку на прибуток фізичних осіб [7].

Основними суб'єктами благодійництва є некомерційні неурядові об'єднання, які створюються у формі асоціації або фонду.

Підставою для реєстрації такого об'єднання й отримання ним статусу юридичної особи є дозвіл префектури.

Джерелами функціонування некомерційних неурядових об'єднань є власні доходи (членські внески, доходи від підприємницької діяльності, доходи від цінних паперів і вкладеного капіталу), пожертви фізичних та юридичних осіб (у тому числі іноземних, проте виключно за умови проведення префектом відповідної перевірки та отримання його дозволу), гранти, а також допомога за рахунок коштів державного бюджету.

Обов'язковою вимогою для функціонування зазначених об'єднань є подання ними фінансової звітності, яка обов'язково повинна містити інформацію про кошти з іноземних джерел.

Відповідальність, у тому числі й кримінальну, за законність діяльності некомерційного неурядового об'єднання несуть його керівник та члени наглядової ради.

Розпуск такого об'єднання за порушення законодавства й статуту може бути ініційовано Міністерством внутрішніх справ через судові органи.

Після трьох десятиліть будівництва «соціалістичної ринкової економіки» Китай зіткнувся з колосальною соціальною нерівністю: коефіцієнт Джині (показник ступеня розшарування суспільства), рівний у 1978 р. 0,15, у 2011 р. досягнув критичної величини – 0,46. Ця різниця у рівні життя і породила китайську благодійність початку XXI століття. Проте сектор благодійності розвивається вкрай повільно, хоча у країні є і ті, хто хоче допомагати, і ті, хто потребує допомоги [8].

Водночас за такої складної соціально-економічної ситуації благодійництву не характерна популярність. Крім того, вона перебуває під пильним наглядом влади, яка в особі різноманітних державних структур є свого роду поручителем і диктує правила функціонування благодійників (у тому числі щодо способів і засобів діяльності, бенефіціарів). При цьому вирішення проблем окремих громадян, сфери охорони здоров'я, освіти тощо для влади в контексті благодійництва не є актуальним і пріоритетним.

Благодійні організації підлягають обов'язковій реєстрації за умови попереднього отримання схвалення Міністерства цивільної адміністрації. Вартість реєстрації становить понад 300 тис. доларів.

Підставами відмови в реєстрації, окрім іншого, можуть бути наявність організацій з подібною метою діяльності та мета функціонування, якщо масштаби її досягнення не загальнодержавні, а локальні.

У зв'язку з цим діяльності офіційних благодійних організацій властива активна конкуренція.

Серед основної маси благодійників – мільйонери та середній клас із числа жителів мегаполісів. Діяльність у цьому напрямі є гарантією прихильності панівної комуністичної партії та легітимності наявних доходів.

При цьому благодійництво в Китаї широко популяризується через засоби масової інформації, що сприяє підвищенню рейтингів благодійників, особливо з числа багатого населення. Для прикладу, у 2010 році «зіркою» став 88-річний мільярдер Юй Пеннянь, який передав усе своє майно (1,2 млрд доларів) благодійному фонду. Відзначився й глава Fuyao Group Цао Деван, який особисто віддав 580 млн доларів на благодійність, що в 1,5 рази перевищує суму пожертвувань найщедрішого з нинішніх американських меценатів, співзасновника компанії Microsoft Пола Аллена.

Державна політика і практика благодійництва у Сполучених Штатах Америки є вкрай різноманітною, оскільки єдині загальнодержавні підходи відсутні, а формування такої політики здійснюється окремо в кожному зі штатів.

Починаючи з 1998 року обсяг пожертвувань на благодійність у Сполучених Штатах Америки перевищує 2% валового внутрішнього продукту. Внески приватних осіб складають 74,5% від загального обсягу пожертвувань. Водночас у Сполучених Штатах Америки нараховується понад 60 тис. благодійних фондів із сукупними активами в розмірі близько 500 млрд доларів.

Переважає більшість фондів є невеликими за розмірами, тоді як приблизно третина сукупних активів зосереджена в 0,1% фондів. Основним джерелом формування активів благодійних фондів були і залишаються пожертвування приватних осіб, організацій і корпорацій. Найбільша сума пожертвувань припадає на релігійні організації – приблизно 86,4 млрд доларів чи 35,9% від загального показника, для яких благодійні пожертвування є основним і практично єдиним джерелом фінансування [9].

Для Сполучених Штатів Америки характерна висока активність благодійної діяльності серед бідних американців, які, на відміну від багатих представників населення цієї держави, не мають можливості скористатися податковими пільгами для благодійників, тому що вони не вказують ці про пожертвування у своїй податковій декларації. Для прикладу, у 2011 р. найзаможніші американці пожертвували на благодійність близько 1,3% від своїх доходів, а американці, що займають нижні шаблі соціальної драбини, – у середньому 3,2% від своїх доходів [10, с. 179].

Цікавою є практика щодо необхідності відпрацювання студентами визначеної кількості годин на громадських засадах для отримання диплома.

У Сполучених Штатах Америки близько третини соціальних програм здійснюється благодійними організаціями. Загальний обсяг витрат благодійних організацій у Сполучених Штатах Америки вираховується в сотнях мільярдів доларів (для прикладу, 2007 рік – 300 млрд доларів) [11].

Формами утворення благодійних організацій є асоціація, компанія з обмеженою відповідальністю, неприбуткова корпорація, фонд.

Особливою популярністю у Сполучених Штатах Америки користується ендавмент. Так, щорічно за рахунок цього виду благодійної діяльності Гарвардський університет отримує близько 2 млрд доларів (загальний обсяг ендавменту становить близько 25 млрд доларів), Принстонський – 600 млн доларів, а Єльський – близько 340 млн доларів [12]. Що ж стосується України, то дослідження демонструють, що в Україні в 2013 р. з 300 благодійних фондів лише 18 знали, що таке ендавмент, і лише 2 вказали, що мають його [13].

Особливістю американської благодійності є встановлення пільг щодо оподаткування, яке практикується вже майже 95 років.

Досить вагомою є роль держави в особі органів публічної адміністрації в організації діяльності благодійних організацій, прикладом якої є сприяння розвитку соціальних інвестицій (гранти з федерального бюджету, пільгові кредити); створення сприятливих умов (мінімізація адміністративних бар'єрів, визнання соціальної значущості, участь політичних лідерів у підтримці благодійних проєктів); офіційне визнання успіхів, яке супроводжується фінансовою підтримкою (укладення державних та муніципальних контрактів, віднесення витрат на філантропічну діяльність у державний або місцевий бюджет) тощо.

Можна визначити в якості позитивної практики досвід Сполучених Штатів Америки щодо створення «особливого», «сприятливого» податкового режиму, запровадження системи пільг як для благодійних організацій, так і для осіб, які безпосередньо займаються благодійністю.

Користування пільгами супроводжується ретельними перевітками, прикладом яких, окрім фінансового звітування, є обов'язок надавати змістовний звіт про діяльність. При цьому користування пільгами є добровільним. Отже, якщо благодійна організація не бажає здійснювати додаткове звітування, вона вправі відмовитися від податкових пільг.

Крім того, законодавством надано право благодійним організаціям отримувати гранти й пожертвування з-за кордону за умови обов'язкового їх відображення у фінансовій звітності.

Обов'язковою федеральною вимогою є й фінансове звітування перед Податковою службою Сполучених Штатів Америки.

У деяких штатах законодавчо передбачені спрощені правила звітування, зміст яких полягає у тому, що, для прикладу, благодійні організації, річний дохід яких склав менше 100 тис. доларів і сума активів не досягла показника 250 тис. доларів, звітують за спрощеною інформаційною формою.

У Сполучених Штатах Америки 88% компаній мають свої корпоративні фонди та благодійні програми. За останніми даними Комітету підтримки корпоративної філантропії кожна з 150 найпотужніших американських компаній виділила на благодійність 23,5 млн доларів.

Отже, благодійність Сполучених Штатів Америки характеризується значними ресурсними можливостями, що дає змогу вирішувати безліч проблем. Водночас не втрачають актуальності питання ефективного розподілу фінансових ресурсів та взаємодії громадських і державних інституцій у цій сфері. Влада, створюючи податкові преференції, здійснює посилений контроль за діяльністю утворень у сфері благодійництва для запобігання відповідним зловживанням і правопорушенням.

Цікавим є також досвід Сполучених Штатів Америки стосовно вуличного фандрейзінгу або вуличного збору коштів. Для прикладу, практика штату Каліфорнія демонструє чітку законодавчу регламентацію відповідної діяльності – діє Закон «Про нагляд за довіреними особами та фандрейзерами з приводу благодійної діяльності». За здійсненням вуличного фандрейзінгу здійснюється нагляд Окружним прокурором, який веде реєстр благодійних організацій, здійснює контроль та нагляд за їх діяльністю. При цьому благодійні організації періодично звітують перед Окружним прокурором, у тому числі про джерела надходжень коштів для здійснення ними діяльності. Кошти, зібрані в результаті здійснення благодійною організацією фандрейзінгу, є одним із основних джерел їх доходів.

Враховуючи вищезазначене, вважаємо доцільним вивчити можливість запровадження в українську практику таких міжнародних заходів публічного адміністрування благодійництва, як реєстрування благодійних організацій органами податкової служби; установлення законодавчої вимоги щодо кількісного складу членів органів управління; установлення законодавчого обмеження щодо розмірів винагороди для учасників благодійних організацій; страхування благодійників від нещасних випадків під час здійснення благодійної діяльності; навчання благодійників з питань здійснюваної ними діяльності; відпрацювання студентами визначеної кількості годин на громадських засадах в якості волонтерів для отримання диплома; перерахування підприємцями певного відсотка державних податків на благодійність; надання благодійникам грантів із державного бюджету та пільгових кредитів; укладення державних та муніципальних контрактів з благодійними організаціями; стимулювання заснування різноманітними комерційними компаніями корпоративних фондів та благодійних програм.

Насамкінець зазначимо, що за результатами різноманітних досліджень [14] виявлено, що ключовими факторами у благодійництві, які впливають на його ефективність та результативність, виходячи з міжнародної практики, є рівень освіти (чим вищий рівень освіти, тим вища активність) (Болгарія, Ірландія, Іспанія, Кіпр, Польща, Португалія, Словенія); рівень користуванням Інтернетом, схильність до активістських і демократичних цінностей та належність до середньої верстви; довіра до людей і державних та громадських інституцій, відчуття причетності до справ своєї громади, участь у громадському житті, спілкування (Бельгія, Велика Британія, Данія, Кіпр, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Фінляндія, Франція, Швеція, Швейцарія); розвиток релігійності; активність інституцій громадянського суспільства; рівень зайнятості, рівень доходів/матеріальної забезпеченості; досвід політичної участі, бажання здійснювати суспільно-політичні перетворення (Австрія, Бельгія, Фінляндія, Франція, Швеція); громадянськість (усвідомлення людиною своєї значущості в житті суспільства); допомога або участь у місцевих заходах (Україна, Іспанія та Нідерланди) тощо.

Крім того, міжнародний досвід свідчить про те, що некомерційні організації виконують функції посередника між державою і різними соціальними групами, захищаючи їхні права й інтереси; вони запобігають монополізації державою політичної, економічної та інших сфер життя суспільства, забезпечуючи громадський контроль за діяльністю держави і її структур. Не маючи за мету одержання прибутку, вони перерозподіляють наявні ресурси і створюють додаткові фінансові, матеріальні, інтелектуальні та інші ресурси, спрямовані на задоволення приватних і суспільних інтересів. Завдяки таким об'єднанням громадянськість також презентує державі власний погляд на різні проблеми – соціальні, культурні, економічні тощо [Ошибка: источник перекрёстной ссылки не найден, с. 75–76].

Враховуючи вищезазначене, типовим для України та зарубіжних країн у сфері благодійництва є відсутність вимоги щодо внесення під час заснування благодійної організації мінімального капіталу; здійснення розподілу активів під час ліквідації благодійних організацій; установлення вичерпного переліку видів благодійної діяльності; передбачення права благодійних організацій на здійснення підприємницької діяльності за певних законодавчо встановлених умов; обов'язок благодійних організацій подавати фінансову звітність та здійснення відповідного аудиту.

В умовах сьогодення для українського громадянського суспільства розвиток навичок, можливостей та волі громадян для їх широкого залучення до організаційної діяльності в якості волонтерів, благодійників та донорів є головним викликом [15, с. 277]. Такий розвиток має відбуватися за умови обов'язкового врахування кращого міжнародного досвіду.

Сполучені Штати Америки, Канада, Велика Британія, Ірландія, Нідерланди, Франція та інші розвинені держави світу лідирують серед країн із тривалим періодом становлення благодійництва.

На жаль, Україна за рейтингом благодійництва поки що не входить навіть до першої сотні держав. Причиною такої ситуації є, у тому числі, й відсутність необхідного досвіду для надання необхідних темпів розвитку благодійної діяльності.

Висновок. Отже, беззаперечною є необхідність вивчення державних політик названих держав та практик їх реалізації для удосконалення національного законодавства щодо благодійництва і відповідних правовідносин. Проте, враховуючи ризики активного запровадження міжнародних практик у національну, пов'язані з особливостями розвитку соціально-економічних відносин, слід бути вкрай обережними в цьому процесі для уникнення шкоди від перейняття такого досвіду.

Список використаних джерел:

1. Досвід // Словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/dosvid>.
2. Філософський словник / за ред. В.І. Шинкарука. – 2 вид., перероб. і доп. – К. : Гол. ред. УРЕ, 1986. – 800 с.
3. Попович Н.М. Зміст і структура професійно-особистісного досвіду / Н.М. Попович // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2012. – № 12. – С. 130–134. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znppo_2012_12_24.pdf.
4. Сафронова Л.Б. Визначення поняття «соціальний досвід»: теоретичний аспект / Л.Б. Сафронова // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2014. – № 18(2). – С. 213–221. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Tmpvd_2014_18\(2\)_27.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Tmpvd_2014_18(2)_27.pdf).
5. Гегель Г.В.Ф. Энциклопедия философских наук : в 3 т. / Г.В.Ф. Гегель. – М. : Мысль, 1974–1976. – Т. 1. – 1974. – 252 с.
6. Порівняльний аналіз законодавства про благодійну діяльність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.usipr.kiev.ua/publications/4386>.
7. Хауляк Я. Волонтеріат та його функціонування в ЄС та Польщі / Я. Хауляк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.studua.org/articles/2008/08/26/803.html>.
8. Кутелева А.В. Международная филантропия. Китай: поиски гармонии / А.В. Кутелева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusfond.ru/charity/001>.
9. Американський досвід благочинного інвестування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ufin.com.ua/analit_mat/dm/012.htm.
10. Красуля А.В. Філантропічні традиції у США: суб'єкти благодійництва у сфері вищої освіти / А.В. Красуля // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. – 2013. – № 4. – С. 178–181.
11. Бакальчук В.О. Механізми державного стимулювання благодійної діяльності у сфері культури / В.О. Бакальчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/june2009/5.htm>.
12. Оробець Л.П. Ендавмент: яка з нього користь і з чим його їсти / Л.П. Оробець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lesyaorobets.livejournal.com/11100.html>.
13. Гордєєва Т.Г. Компетентно про ендавмент / Т.Г. Гордєєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ufb.org.ua/sector-blagodijnosti/blagodijni-organizacii/novini-v-ukraini-blagodijnix-organizacij.htm?id=1330>.
14. Авуєва І.С. Соціальний портрет членів соціальних рухів, громадських організацій та політичних партій / І.С. Авуєва // Українське суспільство – 2003: соціологічний моніторинг. – К. : ІС НАНУ, 2003. – С. 283–291.
15. Humanities & social sciences 2009 (14–16 may 2009). – Lviv, 2009.